

Lærergjerningens Forædling og Sammensmeltning med den Trang til Undervisning og Veiledning, som findes i Folket. Som det nu stiller sig, er Lærergjerningen alt Andet end fri; den har ikke alene formelt de mange Tilsynsmænd, som det ærede Medlem for Svendborg Amts 3die Valgkreds har omtalt, men den har alle disse mange forskellige Lovbud og den virksomme Kontrol, som udøves; men denne virksomme Kontrol er overordentlig forskjellig; somme Steder er den næsten Tingenting og andre Steder er den meget byrdefuld og meget paatrængende. Lærergjerningen bærer i sig Bevidstheden om at være en personlig Giendom, som er umistelig. Der er Noget i en Lærers Stilling, der gjør, at, naar der skal være Sandhed deri, saa maa den, der er Lærer, være Mand for, baade hvad og hvorledes han vil være det. Disse almindelige Instruer, som f. Ex. findes i Overskibet i Anordningerne af 1814, men aldrig ere satte i Værk i Livet, disse Instruer kunne — hvad enten det sker skriftlig eller mundtlig gennem Tilsynet, aldrig faae den Indflydelse, man tilsigtede, og kan aldrig komme til at bringe den Aand og det Liv ind i Gjærningen, som der tænkes paa. Det kan kun en personlig levende Opfattelse af Sagen, Begjæring derfor og Hengivelse dertil, det er kun den, der gjør, at Læreren giver en sand og virkelig Undervisning. Det Andet er mere eller mindre ufandt, for ikke at bruge værre Udtryk. Endelig er der for det Tredie Sammensmeltningen med den til enhver Tid og under de forhaandenværende Omstændigheder herskende Folke-trang og bevidste Folkeopfattelse. Det er jo en bekjendt Sag, hvor usigelig trangt det har været for Statskolelærere at holde de Smaa til sig med Kjærlighed. Alt vort Arbejde har mange Steder været spildt lige overfor den usigelig seige Kulde og Uigegyldighed, som Lovsloven af 1814 har skabt i vor Befolkning. Jeg skal ikke, saaledes som det ærede Medlem for Svendborg Amts 3die Valgkreds, tale om Foragt for Skolen — saa meget Liv er der ikke i Tingene, at der kommer Foragt; men der er dog en Dødhed og en Uigegyldighed og en Bestræbelse mange Steder for at unddrage sig de Befolkninger saa meget som muligt, der høre til. I 1878 er man ikke kommen ud over det Træk, som de pekuniære Forhold og Befolkningens Villie viser mod Anordningen af Skolevæsenet af 1814. Det er langt fra min Hensigt at ville benegte, at der er Ting i disse Anordninger, som ere ganske fortrinlige; men Sagen er den, de høre til paa Kathedret og ikke hjemme i en Lov. Det, vi ønske frem ved Siden af det, jeg har sagt her, er en jevn fremadstridende, sig selv bevidst Fremadskriden, Fremgang. (Latter.) Ja, det gjør ikke Noget til Sagen, om man tager sig en lille billig Latter, fordi der kommer to Ord, der ligne hinanden, det var Fremgang, jeg mente, en jevn fremadstridende, sig selv bevidst

Fremgang i Undervisningsagen, i det Forhold Taler er om, en Udvikling altsaa, der har sit Grundlag ikke i Reglementer og Forskrifter, men i de skiftende Tidens Trang og Tveer. Hvorledes staar man nu dertil? Man staar nu saaledes, at selv de allermeest paatrængende Reformere i det Smaa ikke kunne komme frem. De kunne ikke komme udover Forskrifterne og Reglementerne og den Pression, som Tilsynet, der har den Pligt at føre disse Ting ud i Livet, lægger paa selve Undervisningen. De kunne ikke komme frem, de holdes tilbage. Det er ganske vist Tilfældet, at der er adskillige kommet frem, men det er ingenlunde paa Grund af vor Lovgivning eller paa Grund af det Tilsyn, der har været, og den Udførelse, disse Love have faaet, men det er uagtet dette, thi Aandsstrømningerne have været saa stærke i vor Tid, at de have brudt igennem og skaffet sig Plads og endelig omsider fundet en vis Anerkjendelse. Sagen er den, at den levende Undervisning i Virkeligheden er en Organisme, en Plante, om man vil, eller en levende ordnet Samvirken af de derhen hørende Kræfter. Det, Staten derimod kan fremkalde, bliver aldrig en Organisme, det bliver en Mechanisme, og det er i mine Dine en overordentlig væsentlig Forskjel. Medens i det ene Tilfælde Undervisningsagen ligesom grov af sig selv, finder sine Betingelser, finder sine Bilskaar, finder sine Former og ogsaa finder sine Resultater, vil i Modsatning dertil Statens Mechanisme føre til, at man sætter sig Formaals, som man ikke naaer, og giver sig selv Reglementer og Forskrifter, som man ikke holder osv. Jeg kan derfor ikke tilbageholde den Mening, at efter min Opfattelse kan den høitærede Ministers her foreliggende Lovforslag ingenlunde siges i det Væsentlige at fremme denne Tanke, at fremme denne Omdannelse. Paa mangfoldige Punkter kunde jeg paa vise dette, uden at jeg dog skal forsøge derpaa. I eet Punkt vil jeg derimod indrømme, at den høitærede Ministers Udtalelser gik i en anden Retning; men jeg er ogsaa meget bange for, naar den høitærede Minister kommer til en Prøvelse af sin egen udtalte Tanke, eller i alt Fald hans Venner kommer dertil, at da enten den høitærede Minister selv eller ogsaa hans Venner ville skaffe den bort igjen. Det var Tanken om at skaffe Forældrene i Skole-distrikterne en direkte Indflydelse, saaledes at de fik Hovedindflydelsen paa Kaldelsen af Lærerne. Jeg skjønner ikke rettere, end at det er et af Kardinalpunkterne. Det forekommer mig, som det ærede Medlem for Viborg Amts 4de Valgkreds ogsaa har antydnet, at det er et af de mest principielle Punkter i en Skoleordning, hvorledes Lærerne kommer tilstede. Men nu forekommer det mig, at, for saavidt den høitærede Minister vil under Betingelser, der ikke tilintetgjøre Virkningen af Indrømmelsen selv, gaa til den Indrømmelse, at Beboerne selv kalde Læreren, da maa han ogsaa med Nødvendighed komme til den næste Ind-